

Több évre visszanyúló előzményeket követően egy éve Sopron városa és Győr-Moson-Sopron Megye Önkormányzata megállapodást kötött arról, hogy a Fő tér 5. alatti ún. Megye-alsó raktárrészt, ami a volt megyeháza megépítése óta irattárként szolgált, okmányiroda céljaira átadja ingyenes használatra Sopron városának. A város ennek fejében, a kieső raktár pótlására, a Soproni Levéltár rendelkezésére bocsátja a Dorffmaister és a Jégverem utca sarkán álló egykori Szent Mihály Római Katolikus Elemi Fiúiskola épületét (1. kép).

1. kép. A Jégverem utcai iskola épülete.

A csere szakmai szempontú vizsgálata, maga a költözés nem ennek a rövid írásnak a tárgya, ez alkalommal az épülettörténeti, valamint a hozzá kapcsolódó egyház- és iskolatörténeti vonatkozások kerülnek terítékre. A kutatások elkezdésekor annyit tudtam, hogy az épület a múlt század végétől egy magánszemély, dr. Szemerédy László műgyűjtő kezén volt, tőle vásárolta meg a város, hogy német közösségi házat alakítson ki benne a német kisebbségi önkormányzattal összefogva. Miután ez a terv nem valósult meg, az épület évekig elhagyatottan állt. A hajléktalanok több alkalommal feltörték.

Fűtésrendszerét és a vizesblokkokat megrongálták, tönkretették, az elfagyás miatt vízkárt szenvedett, méltatlan állapotba került. Az egykori iskola sorsának megnyugtató rendezése mindenképpen szükséges volt, mivel a tehetséges építész, Handler Nándor egyik utolsó alkotása, Sopron szép, városképi jelentőségű épülete.

A kutatás kezdetén a következő kérdések vártak megválaszolásra: Hogyan került sor az építkezésre, meddig folyt itt tanítás? Milyen tulajdonosváltások voltak? A válaszok keresése során egyre többet tudtam meg a város katolikus iskolatörténetéről, ebben a Konvent szerepéről, az építkezés körülményeiről, a Handler építészdinasztiáról és épületeikről a városban.

Az iskola jogelődjének a története hosszú évszázadokra nyúlik vissza. A 14. századtól, a világi értelmiség iránti igény növekedésével egyre nagyobb számban jöttek létre a városi plébániai iskolák, közülük az egyik legjelentősebb éppen Sopronban. Ez az iskola néhány lépésnyire volt az általunk tárgyalt épülettől, a régi plébánia közelében. Házi Jenő a Dorffmaister utca és Halász utca sarkára, Mollay Károly a Szent Mihály utca 8. szám alá helyezte el. Az iskolához kert is tartozott, aminek a helyén ma a Steiger-féle sírköves műhely áll.¹ A kegyúri jogokat a város gyakorolta, így a reformáció térnyerésével felügyeletük a mindenkorai politikai helyzettől függött. A Szent Mihály-iskola 1659-ben került végleg vissza a katolikusok kezére, akik 1707-ben nyitották meg második iskolájukat a húsboltok felett, a mai Lábasházban. A tanító fizetésére a számadások ettől az évtől kezdve évi 20 forintot különítettek el. Pár évvel később, 1716-ban kezdte meg működését harmadik iskolájuk, a „szegények iskolája”, ahol magyarul tanítottak. Fenntartója a konvent, azaz egyházközség volt, tandíjat itt nem kellett fizetni.²

Az állam elsőként Mária Terézia személyében vállalt részt az oktatásban, aki tanügyi rendeletei (*Ratio Educationis*) révén szabályozta és foglalta rendszerbe az iskolaügyet. Az első és legismertebb közülük az 1777. évi Ratio volt, amely a közoktatást állami feladattá tette, és a városokat az elemi iskolák mellett négy osztályos normáliskolák fenntartására kötelezte. Sopron a Fegyvertár utcában állította fel 1777-ben saját normáliskoláját.³ A lábasházi és a szegények iskolája megszűnt, a Szent Mihály iskolát falusi jellegű normáliskolává alakították át, két osztállyal. Itt 1855-ben az egyik osztályban már lányok is tanultak, akik mellé külön kézimunka-tanárnőt alkalmaztak.⁴ Ez érdekes adalék, mivel a lányok iskoláztatása egyébként az 1746-ban a városban letelepedett orsolyita apácák kezében volt.⁵

1857-ben, miután a Fegyvertár utcai épületet kinőtték, a város 62 000 ft költséggel új iskolaépületet emelt, a mai Széchenyi Gimnázium épületét. Itt

¹ Házi Jenő: Sopron középkori egyháztörténete. Sopron, 1939, 235., Mollay Károly: Középkori háztörténet és várostörténet. 1. rész. SSz. 43. (1989), 23.

² Bán János – Kovács József László.: A Soproni Katolikus Konvent története 1625–2000. Szerk.: Kovács József László. Sopron, 2000. 29 (=Bán – Kovács 2000).

³ Környei Attila: Adatok és gondolatok a soproni iskolai oktatás XIX. és XX. századi állapotáról. SSz. 50. (1996), 193–194. (=Környei 1996). Az iskoláról részletesebben: Csatai Endre: Amikor Sopronban a fegyvertárból iskolát csináltak. Sopronvármegye, 1925. május 1. Itt szeretném megköszönni Németh Ildikónak, hogy a cikkre felhívta a figyelmemet, továbbá azt is, hogy önzetlenül segített iskolatörténeti tájékozódásomban.

⁴ Bán – Kovács 2000. 37.

⁵ Sági Éva: A soproni Szent Orsolya Iskola története. SSz. 61. (2007), 23–39, különösen 23–25.

helyezték el a négy, majd öt osztályos népiskolát, a Simor püspök által létesített katolikus tanítóképzőt, az 1851-ben felállított négy osztályos vasárnapi iskolát, valamint a kétszintű katolikus alreáliskolát. Utóbbit 1865-ben felekezeti köznevelési nyilvántartották. A többi a város kegyurasága alatt, de jellegében katolikus iskolaként működött. Közös igazgatásukat egyházi személy, többnyire a városplébános látta el 1871-ig.⁶

A kiegyezést követően az Eötvös József nevéhez kapcsolódó 1868. évi XXXVIII. tv. határozta meg az elemi népiskolákkal szembeni legfontosabb követelményeket.⁷ A törvény állami felügyelet alá vonta a népoktatást, ugyanakkor az iskolák működtetése terén a teljes szabadság elvét érvényesítette, azaz az általa megszabott módon az állam mellett hitfelekezetek, társulatok, községek és egyének is létrehozhattak és működtethettek népiskolai tanintézeteket. Iskolakötelezettséget 6-12 éves kor között írt elő, és a tovább nem tanulók számára 15 éves korukig ismétlő iskolát.

Az iskolák irányítása Sopronban a város által kiállított, evangélikus tagokkal is bíró iskolaszék kezébe került, ami a katolikusokat érzékenyen érintette. Ugyanakkor Sopron a közben négyosztályossá fejlődő alreált főreáliskolává kívánta fejleszteni, amihez felajánlotta az 1857-ben katolikus iskolaként telekkönyvezett épületet. Egyben kötelezte magát, hogy ennek fejében a Színház téren álló kaszárnya-kaszinót 15 éven belül iskolává alakítja át. Addig a katolikus elemi a reáliskolában maradhatott, a képző pedig az Új utcai püspökházba került.⁸ A költözésre végül 34 évvel később, 1891 végén került sor.⁹

Változást jelentett az iskolák sorsában és felügyeletében, hogy 1875-ben a Katolikus Konvent a felekezeti érdekek hatékonyabb képviselőjére új vezetőséggel és alapszabályzattal átalakult. Elnöke Schwartz Miklós ügyvéd, alelnöke a rövidesen városplébánossá is megválasztott Póda Endre lett, akik a katolikus iskolák kegyúri jogának átadását kérték. Ezt a város megtagadta, de adminisztrálásukat, vagyis a tényleges vezetést mégis átengedte a konventnek, amely saját iskolaszéket alakított, és a várostól átvett Hahnenkamp József igazgatóval együttműködve hozzájárult a fejlesztésekhez. 1876-ban külön katolikus ismétlő iskola létesítését határozták el, amelyhez 1877-ben a reáliskola igazgatója biztosított vasárnaponként tantermetet. Az elemi iskolák számára Zalka János püspök katolikus iskolai rendtartást küldött, 1877-től ez határozta meg a működtetés alapelveit. A várostól átvett tanítók a püspöktől kaptak új kinevezést, az iskolák egyházi tanfelügyelője az újonnan megválasztott városplébános lett. A belvárosi hatosztályos normáliskola, a három osztályos Szent Mihály iskola és az ismétlő egyaránt Hahnenkamp József igazgatása alatt állt. A lányok elemi és ismétlő iskoláját az orsolyiták vezették. Mivel a városi segély nem fedezte a fenntartás költségeit, 1879-ben a Konvent úgynevezett kultuszadó bevezetését határozta el, aminek a mértékét a városi egyenes adó 5 %-

---

⁶ Bán – Kovács 2000. 37–38.

⁷ *Németh Ildikó – Pátyi Gábor*: Sopron iskolaváros? Gondolatok a Sopron Monográfia számára készítendő iskolatörténeti áttekintés kapcsán. SSz. 61. (2007), 3–22, itt: 4–6.

⁸ Bán – Kovács 2000. 38.

⁹ Bán – Kovács 2000. 42–43.

ában határozta meg, a beszédére pedig 10 %-os részesedés fejében a városi adóhivatalt kérte fel. Erre a miniszteri jóváhagyás 1884-ben érkezett meg.

A lakosság növekedésével a tantermek zsúfoltsága nőtt. A belvárosban a reáliskola nem tudott több tantermet biztosítani, a Szent Mihály iskola is egyre szűkebbé vált. Mivel a minisztérium és a tanfelügyelőség mind jobban szorgalmazta a német mellett a magyar tannyelvűség bevezetését, a Konvent 1880 szeptemberében a négy alsó osztályban magyar nyelvű párhuzamos osztályokat állított fel, három új tanító és egy kiegészítő tanító alkalmazásával. Így amellet, hogy eleget tettek a felügyeleti szervek elvárásainak, a zsúfoltságot is csökkentették. A tantermek hiánya miatt azonban kétműszakos (délelőtti-délutáni) munkarendre kényszerültek, ami a tanórák megrövidítésével járt.

2. kép. A lépcsőház kovácsoltvas korlátja

Mivel a külvárosi iskola épületének állapota egyre romlott, Rózsa Károly tanfelügyelő sürgetésére egy új iskola építését határozták el. Többféle megoldás merült fel, a Rózsa utcai konventház, ahol egy ideig a gyűlésteremben tanítás is folyt, valamint az iskola mellett lévő ház megvétele. Végül arról döntöttek, hogy a városplébánia felett lévő cselédházat vásárolják meg, és annak a helyére építik fel az új iskolát. A vételre 1885-ben került sor. A kiírt tervpályázatot Handler Nándor építőmester nyerte el. A költségvetés 15 408 forintot tett ki. Az új épület 1887 tavaszára már elkészült, a tényleges építési költség 22 785 forint lett.¹⁰ A négy tágas tanteremhez tanítói szoba és szolgálati lakás tartozott. Érdekes momentum, hogy az egyik tantermet a fiúiskolában lányoknak szánták, annak bejáratát pedig külön, a mai Dorffmaister utca felől tervezték. (A nemek szerinti elkülönítés tehát olyannyira szigorú volt, hogy a lányoknak külön bejáratot terveztek, és a tantermet a közös terektől elkülönítették egy kis előtérrel. A lányok a tervrajz

¹⁰ Bán – Kovács 2000. 44–45.

alapján az alagsori mellékhelységeket használhatták.¹¹ Hogy valóban jártak-e lányok az iskolába, sajnos nem tudhatjuk, de valószínűsíti az a tény, hogy már 1855-ben is tudunk lány tanulókról a Szent Mihály iskolában.

A mai olvasó némi hitetlenkedéssel olvashatja, hogy az építési tervek engedélyezését 1886. április 7-én kérte Póda városplébános azzal, hogy a kivitelezést szeptember elsejére ígérték. A terveket Handler április 13-ával dátumozta, a város tisztviselőjének engedélyező aláírása ugyanott április 15-én kelt. A Városépítési és Szépészeti Bizottság elnöke, Printz Ferenc engedélyező aláírásának dátuma a csatolt jegyzőkönyvben április 17. Az építkezés befejezése az ígért őszi tavaszra csúszhatott, így a használatba vételi engedély megadása 1887. május 14-én kelt.¹²

Ejtsünk néhány szót magáról az épületről és annak tervezőjéről, a Handler építész-dinasztiáról: az édesapa, Handler József gyermekként költözött a nagyapával, Jakabbal Sopronba a 19. század elején, mellette sajátította el a mesterséget. Idővel a historizmus második soproni generációjának legtöbbet foglalkoztatott építőmestere lett. Az 1840-es évektől több jelentős megbízást kapott a belvárosban, elsősorban bérházak építésére. (Színház u. 23., Templom u. 16., Várkerület 104., 106.) Az 1850-es években készült el egyik legjelentősebb épülete, a Színház u. 8., az Ógabona térre néző homlokzattal.¹³ Fia, Nándor (1836–1888) 1857-től kapcsolódott be bizonyíthatóan a családi vállalkozásba, először rajzolóként, majd fokozatosan a tervezési munkákba is. A felelős kivitelező haláláig (1881) Handler József maradt. A tervek az 50-es évek közepétől jól látható kettősséget mutatnak. A konzervatívabb, klasszicista szerkesztés erőteljes, gotizáló-romantikus formálással párosult, ami már a fiú tervezői jelenlétére utal. Az épületek magas színvonalúak, harmonikusak. E korszak jellegzetes épülete a Széchenyi téri Horváth-ház (Széchenyi tér 19.), amelyen már megjelennek Handler Nándor későbbi építészetének egyes sajátosságai: a távolabbi építészeti kultúrák, az iszlám és a bizánci bizonyos stílusjegyei, valamint az angol késő gótika egyes elemei. A romantikus neogótika rugalmasan felhasználta a gyorsan terjedő új építőanyagokat és szerkezeteket, az öntöttvasat, acélt és fémlemezeket, a téglát és a sokszorosított homlokzati kerámiát, olykor az élénk színezést. Az építészek szakítottak a közép-rizalit kizárólagos alkalmazásával, helyette igen keskeny oldalrizalitokat terveztek.¹⁴

Handler Nándor tehát, aki valószínűleg külföldön szerzett diplomát, a romantikus historizmus jeles képviselője. Sok és szép építészeti feladatot kapott, amelyek megvalósításával túllépve a helyi léptéket a 19. századi magyar építészet élvonalában kaphat helyet. Egyházi épületei és lakóházai közül kiemelkedik az orsolyita templom és zárdaegyüttes, a Várkerület 72. és 74., 56., 77. lakóházai, a Templom u. 3. az evangélikus templommal szemben, a Russ-villa, a Szent György u. 20., a Deák tér 25. Az ő munkája a nagylócsi kastély. Katolikus körökkel jó kapcsolata volt, ezt bizonyítja, hogy jelentős számú egyházi épületet tervezett. A már említett Orsolya téri együttesen túl a Pozsonyi, ma Szent Mihály úti

¹¹ GYMSM SL IV.B.1403. Sopron Városi Tanács iratai 1872–1929. Acta politica et Oec. Fasc. XXIV. No. 8687.

¹² Uo.

¹³ *Winkler Gábor*: Sopron építésze a 19. században. Budapest, 1988. 69–78. (=Winkler 1988).

¹⁴ Uo. 79–85.

plébániaépületet, amely mellé háromlakásos zsellérház is épült, a Balfi út 1-3. alatti téglaborítású hatalmas konventépületet, a Jégverem utcai iskolát, végül a Táncsics utcai templomot, ami korai halálakor¹⁵ még nem készült el. Végigtekintve az utolsó évek termésén, szembeötlő a stílusazonosság és a díszítőelemek hasonlósága. Mindegyiknél látható a homlokzati téglá, a többszínű téglalburkolat és a mázas kerámia által nyújtott újfajta kifejezési lehetőségek kihasználása, a német téglagótika formajegyei, a félköríves és csúcsíves nyílások. A részben színes téglából kirakott középkori motívumok használata mértéktartó és harmonikus.

A konventépület egész homlokzatát téglaborítás fedi. Az épületek architektúrája célszerű és anyagszerű, következetes továbbfejlesztése Handler korábbi elképzeléseinek.¹⁶ Az iskola belső terei tágasak és rendkívül világosak, a déli fényben úszó, nagyvonalúan megtervezett lépcsőház az épület igazi díszé, egyben a gyermeksereg közlekedését tekintve praktikus, semmiképpen sem öncélú (2. kép). Szemet gyönyörködtető a Dorffmaister utcára néző „lányos kapu” feletti színes üvegablak, az oldalbejáratot díszítő kedves téglá és kerámia motívumok. Máig kibetűzhető a felirat: „Szt. Mihályról címz. rom. kath. Népiskola” (3. kép).

---

¹⁵ 52 évesen hunyt el.

¹⁶ Winkler 1988. 86–109.

3. kép. A Dorffmaister utcai bejárat

A tanfelügyelőség anyagában maradt fent 1935. október 4-i dátummal egy felmérés a konventiskolák épületeiről és ellátottságáról. Eszerint az iskola tanítási nyelve magyar-német, a tantermek száma négy. Nagyságuk 89,2, 76, 89,2 és 81, összesen 335,4 m². Az iskola vízvezetékekkel ellátott, kertje 570 m². Az osztályok létszáma háromszor 40, illetve 44, összesen 164 fő, ami azonban a ceruzás felülírás alapján 4-5 fővel változhatott. Az egyetlen tanítónő, Pekovits Leopoldina egyben a napközi otthon vezetője. A tanítók vitéz Tamásy Imre, Láng Mihály és Skerlán Gyula igazgató, akit – valószínűleg nyugdíjba vonulását követően – Radó Ferenc segédtanító váltott fel. Valamennyien kétnyelvűek voltak, Skerlán Gyula a horvát nyelvet is bírta.¹⁷

4. kép. A Petőfi téri egykori Szent Imre Iskola épülete

Visszatérve a katolikus egyházközség iskolaügyeire, a Színház, később Petőfi téri kaszárnya iskolává alakítására a várossal való megegyezést követően, 1889 februárjában írták ki a pályázatot, amit Wälder József, a város műszaki osztályának vezetője nyert el. Kilenc tanterem, egy tornaterem és egy díszterem került kialakításra Schármár János építőmester kivitelezésében. Az épület, a későbbi Szent Imre iskola 1891 őszére készült el, neoreneszánsz stílusban (4. kép). A teljes bekerülési költség 56.000 forintot tett ki. Így a katolikus elemi iskolák újonnan kialakított, jól felszerelt, korszerű iskolákban, jól fizetett, felkészült tanítókkal látták el feladataikat.¹⁸ 1886-ban egyébként a város 13 elemi iskolájában 64 tanteremben 68 tanító tanított 2771 gyermeket, az egy teremre eső létszám 48 fő, az egy tanítóra eső

¹⁷ GYMSM SL VI.501. Sopron Megyei Tanfelügyelőség iratai, limbus. A forrásra úgyszintén Németh Ildikó hívta fel a figyelmet, amit ezúton köszönök.

¹⁸ Bán – Kovács 2000. 42–47.

40 volt. Ezekkel a mutatókkal akkoriban Sopron országosan a legjobbak között szerepelt, ahogy az írni-olvasni tudásban és az iskolázottságban is.¹⁹ Ebben az eredményben még nem szerepelhetett a két hamarosan átadott katolikus iskolaépület, ami a mutatókat tovább javította. A 90-es évek közepére a Konvent óvodát is létesített a Voss-féle árvaház közelében.

További katolikus iskolaépítésre a 20. században került sor a Kurucdomb lábánál, a Szent Lénárd kereszt helyén. Az új, Szent Istvánról elnevezett öt tantermes iskolát 1931-ben nyitották meg. A Hárs György tervei alapján Balogh-Kováts Sándor városi főmérnök jóváhagyásával felépített iskola teljes bekerülési költsége 138 967 pengő volt (5. kép). A három fiúiskola a 20. században is közös irányítás alatt, a Konvent felügyelete alatt működött. Komoly változást a II. világháború hozott. A három intézmény 1945 őszén összevontan, a Szent Imre iskolában kezdte meg működését, 1946 szeptemberétől 1948 augusztusáig, az államosításig, katolikus általános iskolaként.²⁰

A Szent Mihály iskola 1945. október elsejétől az 1904-ben alapított Halász utcai polgári fiúiskola osztályainak adott otthont, mivel annak épületét az orosz katonaság foglalta el. A vidéki (A) osztályok délelőtt, a helybeli (B) osztályok délután látogatták. Miután az orosz mosoda kiköltözött, október végén a polgári iskola visszafoglalhatta saját épületét. Az államosítást követően Sopronban kilenc önálló általános iskola létesült. Az egykori Szent Mihály épületét a polgári utódjához, a Soproni II. sz. Petőfi Sándor Állami Általános Fiúiskolához csatolták, benne négy alsó tagozatos osztály működött.²¹

5. kép. Az egykori Szent István Iskola épülete

¹⁹ Környei 1996. 196–198.

²⁰ Bán – Kovács 2000. 69–70., Sopron város és vármegye tanintézeteinek iratai Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltárában 1707–1945 (1950). Repertórium. Szerk.: Németh Ildikó. Sopron, 2007. 180.

²¹ 100 éves az iskola. A soproni Petőfi Sándor Általános iskola jubileumi kiadványa 1904–2004. Szerk.: Kovacsics Miklósné. Sopron, 2004. 14–15. (= 100 éves 2004.).

A rendszerváltást követően a Konvent kísérletet tett az egykori katolikus iskolák újbóli átvételére. Horváth István konventelnök 1990. november 16-án kelt levelében kérte az akkori polgármestertől, Hirschler Rezsőtől átadásukat. Az 1991/1992. tanévre a kurucdombit és a Jégverem utcait, a Petőfi térit pedig egy későbbi, lehetséges időpontban. A decemberi válaszlevélben a polgármester jó szándékáról és a megoldandó kérdésekről tudósította az elnököt.²² Végül a katolikus oktatás a Szent Orsolya rendi és a kurucdombi iskolákban valósult meg. Utóbbi önálló működése néhány év elteltével megszűnt,²³ a Jégverem utca továbbra is a Halász utcai Petőfi Sándor Általános Iskolánál maradt. 1996-ban a Halász utcai iskolában komoly átalakításokra, felújításra, fűtés-korszerűsítésre került sor, a tetőteret is beépítették.²⁴ Valószínűleg ennek, és a gyaníthatóan csökkenő gyermeklétszámnak köszönhetően ebben az évben szűnt meg a tanítás 109 év után a Jégverem utcában. Elhalt a gyermekzsivaj a Pflasteren, véget ért egy fejezet, ami a plébániai iskolától a Szent Mihályhoz címzett r. kat. elemi fiúiskoláig vezetett.

SZÉKELY ZOLTÁN

A soproni Katolikus
Egyházművészeti Gyűjtemény

Sopron középkori egyházművészetének monumentális emlékei Magyarországon ritka szerencsével vészelték át a történelem viharait: a 13–15. század között emelt templomok, kápolnák és út menti keresztek többsége – még ha átalakítva – ma is áll. A bőséges írott forrásoknak köszönhetően jól ismerjük a vallásos élet gazdagságát is, amelynek e szakrális építmények adták térbeli keretét. Am tárgyi emlékei szinte alig maradtak: az oltárok festményeikkel és szobraikkal, a liturgia méltóságát emelő drága ötvösművek és ruhák áldozatul estek a folyamatos háborúk és a reformáció pusztításainak. A katolikus újjászületés a 17. század második felében érte el a várost: a jezsuiták (1635), a domonkosok (1674) és az orsolyiták (1746) letelepedése nyomán új templomok épültek és a régieket is immáron a barokk jegyében korszerűsítették. Sopron ezzel a Dunántúl barokk művészetének egyik meghatározó központjává vált: az idegenből jött művészek mellett hamarosan megjelentek a helyi mesterek is, akik közül Dorffmaister István (1729–1797) és Schaller István (1708–1779) a 18. századi festészet fontos alakjaivá lettek.

A barokk kor egyházművészeti hagyatéka sem maradt ránk azonban sértetlenül. Először az 1780-as években a II. József-féle egyházpolitikai intézkedések tizedelték meg a műtárgyállományt: a feloszlott rendek ingóságait elérverezték, miként a betiltott kegyképkultuszhoz kapcsolódó votívtárgyakat is. Majd a 19. század második felében az ún. „stílszerű” felújítások okoztak nehezen

²² Bán – Kovács 2000, 142.

²³ Épülete azóta üresen áll.

²⁴ 100 éves 2004. 21.